

دانش حرفه‌ای و تجربه تدریس: از الزامات آموزش موفق مدرسان آموزش

فارسی به غیرفارسی‌زبانان

(مطالعه موردی: مرکز آرفای دانشگاه فردوسی مشهد)

نفیسه قائمی پور^۱ / عطیه کامیابی گل^۲ / آذر حسینی فاطمی^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر، شناسایی ابعاد دانش حرفه‌ای طبق نظر شالمن و موارد اهمیت تجربه تدریس در موفقیت مدرسان موفق آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان مرکز دانشگاه فردوسی مشهد بود. در این نوشتار از روش مطالعه موردی با رویکرد پژوهش کیفی بهره گرفته شد و جمع‌آوری داده‌ها از طریق نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند قضاوتی انجام شد. تعداد ۱۰ نفر از موفق‌ترین مدرسان مرکز انتخاب شدند و از ابزار مصاحبه استفاده شد. نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که داشتن تجربه، تخصص، علاقه به تدریس و آموزش، کسب دانش حرفه‌ای دربرگیرنده دانش موضوعی، آموزش و تدریس و دانش فارسی‌آموزان، دانش اهداف آموزشی، برنامه‌ریزی درسی، بافت موقعیت و اطلاعات عمومی گسترده پیرامون مسائل مورد علاقه فارسی‌آموزان، می‌تواند در موفقیت مدرس آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان مؤثر باشد. اگرچه نداشتن تجربه نقص نیست، داشتن تجربه پیشین، در مدیریت کلاس، برنامه‌ریزی و آمادگی، نظارت بر پیشرفت فارسی‌آموزان مؤثر است. تجربه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان نیز در شناخت منابع و محتوای آموزشی، نیازسنجی، شناخت فارسی‌آموزان و اهداف متفاوت فارسی‌آموزان عرب و غیرعرب‌زبان دارای اهمیت است.

کلیدواژه‌ها: آموزش، دانش حرفه‌ای، تجربه تدریس، مدرس موفق، غیرفارسی‌زبانان.

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان دانشگاه فردوسی مشهد.

^۲ استادیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، نویسنده مسؤول.

Email: kamyabigol@um.ac.ir

^۳ دانشیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی دانشگاه فردوسی مشهد.

مقدمه

یافته‌های پژوهشی همواره نشان می‌دهند که مدرس نخستین عامل مؤثر بر پیشرفت یادگیری است (زین‌آبادی و عبدالحسینی، ۱۳۹۶). تدریس بسترساز بسیاری از موفقیت‌ها و شکست‌های نظام‌های آموزشی است؛ بنابراین، به کارگرفتن مدرسانی شایسته و توانمند از اهمیت بسزایی برخوردار است (شاهسونی، فرج‌الهی و ظریف‌صنایعی، ۱۳۹۳، ص ۵۲؛ رئوف، ۱۳۷۹؛ دانش‌پژوه، ۱۳۸۲؛ نادری، حاجی زاد، شریعتمداری و سیف نراقی، ۱۳۸۹؛ شاه‌محمدی، ۱۳۹۳).

تدریس موفق چیزی فراتر از توانایی علمی است (بلای^۱، ۲۰۱۲). به‌زعم کار، ماخر و ریچاردسون^۲، تدریس موفق تدریسی است که علاوه بر کسب نتیجه مطلوب با معیارهای مناسب اخلاقی نیز همخوانی داشته باشد؛ به‌عبارت‌دیگر، تدریسی که به‌موجب آن فراگیر مطالب آموزش داده‌شده را یاد بگیرد، تدریس موفق است. لذا، یک معلم خوب بدون تحقق سه شرط اول یادگیری (شامل: تمایل و تلاش فراگیر، فرصت آموزش و یادگیری و کنش‌های تدریس خوب) به‌دشواری به موفقیت خواهد رسید (فردانش، ۱۳۸۵).

مدرس موفق ویژگی‌های بسیاری دارد. باوجوداینکه، ویژگی‌های عام مشترکی بین مدرسان وجود دارد، اما ویژگی‌هایی هستند که بسته به محتوای تدریس و موضوعی که تدریس می‌شود، متفاوت است (بورگ^۱، ۲۰۰۶). این ویژگی‌ها می‌توانند ذاتی و یا اکتسابی باشند (میلر^۲، ۲۰۱۲: ۳۶). اینکه یک مدرس ذاتاً مدرسی خوب به دنیا می‌آید، یا اینکه با کسب آمادگی و مطالعه، ویژگی‌های مدرس خوب را در خود تقویت می‌کند، مورد مناقشه است. ولی آنچه می‌توان گفت این است که مدرسان موفق وجود دارند و قابل‌شناسایی هستند (هماچک^۳، ۱۹۹۹).

امروزه شاهد این هستیم که ایستادن در کلاس درس، سخنرانی و گرفتن آزمون‌های میان‌ترم و پایان‌ترم به‌تنهایی کافی نیست. مدرس باید بداند که فراگیران او چگونه یاد می‌گیرند و چه چیزی باید به آن‌ها آموزش داده شود (دارلینگ، هموند و جوان باراتز-اسنودن^۴، ۲۰۰۷:

1. Bligh

2. David Carr, Maxer & Richardson

اثربخشی مدرس، متأثر از دیدگاه‌های مختلفی نسبت به تدریس، محیط یادگیری، توانایی‌های فراگیران، شیوه‌های نمره دهی و غیره است (یانگ و شاو ۲۰۱۵: ۶۷۰). کمپ بل (۲۰۰۰)، آموزش زبان را شامل تعامل میان موضوع تدریس، محتوا، ویژگی‌های مدرس، ویژگی‌های یادگیرندگان، منابع آموزشی و محیط یادگیری معرفی کرده است (به نقل از معافیان و پیشقدم، ۱۳۸۸: ۱۲۸). کسب دانش نسبت به موضوعات درسی، علاقه به تدریس و آموزش، دارا بودن دانش عمومی گسترده در کنار سایر ویژگی‌های دیگر مانند ویژگی‌های ارتباطی از جمله پیش‌نیازهای تدریس ذکر شده‌اند (ملایی نژاد و ذکاوتی، ۱۳۸۶). به همین صورت، حائری زاده و محمدحسین (۱۳۹۰)، دارا بودن مدرک حرفه‌ای، دانش محتوایی، تجربه تدریس و مهارت‌های ارتباطی (کلامی و غیرکلامی) را الزامات تدریس موفق برشمرده‌اند. محمدزاده (۱۳۸۹)، نیز بیان می‌کند که مدرس باید از غنی‌ترین تجارب فرهنگی، علم، تعهد، خلاقیت و نوآوری نیز برخوردار باشد. فتحی و اجارگاه (۱۳۷۱: ۲۲) تجربه تدریس را برخوردار از تجربیات متممادی تدریس و مدرک دانشگاهی تعریف می‌کنند. تجربه تدریس به میزان خاصی (حدوداً ۵ سال) در اثربخشی و موفقیت تدریس مؤثر است (حائری زاده و محمدحسین، ۱۳۸۴: ۲۲).

فریمن^۵، (۲۰۱۶: ۴۳)، معتقد است که دانش پیش‌زمینه‌ای فرد و چگونگی بهره‌گیری از این دانش در فرایند تدریس و آموزش است که اهمیت دارد. آدامز (۱۹۹۳)، معتقد است مدرس موفق از دانش کاربردی دربرگیرنده علم، فلسفه و هنر برخوردار است (به نقل از هماچک، ۱۹۹۶). دانش کاربردی می‌تواند شامل دانش فردی، دانش تجربی که حاصل تجربه تدریس است، دانش محتوای درس، تدریس و آموزش و برنامه‌ریزی درسی باشد (الباز^۶، ۱۹۸۳).

-
1. Borg
 2. Miller
 3. Hamachek
 4. Darling-Hammond & Baratz-Snowden
 5. Donald Freeman
 6. Freema

همچنین، هانتلی^۱ (۲۰۰۸)، دانش محتوا، شناخت دانش‌آموز و آگاهی از تدریس و یادگیری را بخشی از دانش حرفه‌ای مدرس برشمرده است.

به‌طورکلی، وقتی صحبت از دانش حرفه‌ای می‌شود، می‌توان به مؤلفه‌های ارائه‌شده از سوی شالمن (۱۹۸۶)، اشاره کرد که عبارت‌اند از: دانش موضوع درس، دانش آموزش یا تدریس و دانش اهداف آموزشی؛ این‌ها حوزه‌هایی هستند که یک مدرس خوب باید پیرامون آن‌ها اطلاعات لازم را کسب کند. مدرس خوب زیرک و کاردان^۲ است و این توانایی را دارد تا آنچه در عمل و نظریه می‌بیند را گلچین کند و به کار بگیرد (اوهی، ۲۰۰۷: ۵۸). به‌منظور کسب دانش موضوعی، لازم است تا اطلاعات علمی شامل حقایق، آراء و نظرات و اصول علمی داشت و این‌که چگونه و با استفاده از چه روشی این علم را به دانش‌آموزان منتقل کرد. دانش فراگیران، دربرگیرنده اطلاعات کافی پیرامون شرایط اجتماعی، سبک‌های یادگیری، ویژگی‌های روان‌شناختی و زیستی، مشکلات فراگیران و انگیزه یادگیری است. روش تدریس، دربرگیرنده طرح درس، طراحی فعالیت‌ها، تعریف اهداف آموزشی بلندمدت و کوتاه‌مدت، ارزشیابی تدریس و فراگیران است. دانش برنامه درسی شامل شناخت منابع و قوانین آموزشی است. دانش آموزش، شامل آگاهی از شیوه‌های ایجاد انگیزه، مدیریت کلاسی و نظریه‌های یادگیری است. دانش موقعیت، شرایط محیط و موقعیت‌های مختلف و مجموعه راهبردهایی است که فرد در موقعیت‌های مختلف به کار می‌گیرد (لیاکاپولا^۳، ۲۰۱۱).

با توجه به آنچه گفته شد، به نظر می‌رسد به‌منظور بالابردن کیفیت آموزش لازم است تا افرادی که در امر آموزش مشغول به کار هستند (خصوصاً مدرسان) از مهارت کافی برخوردار باشند (کایانی، موریس، ازحار، کایانی، ۲۰۱۱)^۴. مراکز آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان (آزفا) باهدف گسترش زبان و فرهنگ ایرانی اسلامی تأسیس شده‌اند. نقش مدرسان این مراکز در آموزش و یادگیری زبان فارسی برکسی پوشیده نیست. بررسی‌ها نشان می‌دهد که تاکنون پژوهشی جدی در جهت بررسی اهمیت دانش حرفه‌ای و تجربه تدریس

1. Huntly

2. Resourceful

3. Liakopoulou

4. Kayani, Morris, Azhar & Kayani

در موفقیت مدرسان آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان مرکز دانشگاه فردوسی مشهد صورت نگرفته است. با توجه به اینکه زبان آموزان بزرگسال و از فرهنگ‌های متفاوت هستند و با توجه به ضرورت فراگیری زبان حاکم هر کشور برای افرادی که در آن کشور مشغول به تحصیل و یا کار هستند و همچنین ضرورت برقراری روابط اجتماعی و ارتباطات با مردم آن کشور و نیز آمیختگی فرهنگ اسلامی و شیعه در ایران با زبان فارسی، هدف پژوهش حاضر بررسی اهمیت مؤلفه‌های دانش حرفه‌ای بر طبق نظر شالمن (۱۹۸۶) و تجربه تدریس در موفقیت مدرسان آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان مرکز دانشگاه فردوسی مشهد اتخاذ شد.

پیشینه پژوهشی

صاحب‌نظران امر آموزش تاکنون پیرامون مفهوم ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای معلمان که از اواسط قرن بیستم در نظام‌های آموزشی پدیدار شده است، نظریات مختلفی را بیان کرده‌اند. صلاحیت‌های معلمی مجموعه‌ای از دانش، مهارت‌ها، نگرش و خصوصیات است که به واسطه‌ی آن‌ها می‌توان در هر موقعیتی عملکرد مؤثری داشت (اسمیت و سیمپسون^۱، به نقل از جی هیون یو، جی لو، یان سان، استروبل^۲، ۲۰۱۲: ۲۵۴). در بیشتر نظریات موجود، دانش، مهارت، توانایی و نگرش به‌عنوان چهار بعد اصلی شایستگی مطرح شده‌اند (مهمونی، کاظم پور و نفرشی، ۱۳۹۰: ۱۴۵). حوزه‌ها و عناصر چارچوب تدریس برگرفته از مدل صلاحیت مدرس دنیلسون (۱۹۹۶)، در حوزه برنامه‌ریزی و آمادگی به دانش و آگاهی در رابطه با محتوا و تعلیم و تربیت، دانش و آگاهی درباره دانش آموزان، انتخاب اهداف آموزشی، دانش و آگاهی نسبت به منابع، طراحی آموزش منسجم، ارزیابی یادگیری دانش آموزان اشاره شده است. در حوزه آموزش نیز، ارتباط آرام و با دقت، استفاده از فن‌های پرسش و بحث، مشارکت دادن و درگیر کردن دانش آموزان در یادگیری، ارائه بازخورد به دانش آموزان، نشان دادن انعطاف‌پذیری و پاسخگویی و (استفاده از) ارزیابی اطلاعات دانش آموزان مطرح شده‌اند. از جمله پیش‌نیازهای تدریس ارائه شده در «شایستگی‌های حرفه‌ی معلمی در انگلستان»، آگاهی مدرس از فرهنگ‌های متفاوت و گروه‌های قومی فراگیران است.

1. Smith & Simpson

2. Ji Hyun Yu, Yi Luo, Yan Sun & Strobel

دانش حرفه‌ای و تجربه تدریس: از الزامات آموزش موفق مدرسان آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان

بعلاوه، صلاحیت‌های حرفه‌ای آموزگاران در آمریکا ده اصل کلی هستند که همه‌ی معلمان باید آن‌ها را بدانند و بدون در نظر گرفتن محتوای درسی خاص قادر به انجام دادن آن‌ها باشند. داشتن دانش مرتبط با محتوای درس و مهارت‌های ارتباطی از جمله صلاحیت‌های ارائه‌شده در این مدل است. در سنگاپور نیز صلاحیت‌های حرفه‌ی معلمی به پنج بخش تقسیم می‌شود. از جمله پیش‌نیازهای تدریس ارائه‌شده در این مدل، علاقه به موضوع درس، علاقه‌مندی به آموزش یا تدریس و تسلط کافی بر موضوع درس است (شاه‌محمدی، ۱۳۹۳).

میلر (۲۰۰۰)، معتقد است که خلاقیت و روش‌های تدریس بیش‌تر به نوع منبع آموزشی، فعالیت‌ها و تناسب آن‌ها بستگی دارد. ایجاد آرامش و عدالت از طریق تجربه و شناخت منابع و برنامه آموزشی به دست می‌آید. دانش دستور زبان نوعی حس اعتبار و اطمینان به مدرس می‌دهد تا بدون کوچک‌ترین آموزش روش تدریس دستور زبان، بتواند تدریس کند.

عبداللهی، دادجوی توکلی و یوسلیانی (۱۳۹۱)، در پژوهشی به شناسایی و اعتبارسنجی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان اثربخش پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آن‌ها حاکی از آن است که پیش‌نیازهای تدریس یا آموزش شامل بهره‌گیری از منابع مختلف برای شناخت تحولات جدید در موضوع درسی، داشتن توانایی کلامی برای انتقال مفاهیم، تسلط کافی بر موضوع درس و ارتباط روشن و واضح است.

وهابی (۱۳۸۵)، در پژوهشی به بررسی استاد خوب از دیدگاه دانشجویان پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که علاقه به استاد، احترام به دانشجویان، ویژگی‌های شخصی و ارتباط بین فردی در بهبود کیفیت تدریس نقش بسزایی دارند (به نقل از اسلامیان، اسلامیان، سیفی، زینلی مبارکه، ۱۳۹۳).

لیاکاپولا (۲۰۱۱)، در پژوهی با نام «صلاحیت‌های حرفه‌ای مدرسان: چه ویژگی‌ها، نگرش‌ها، مهارت‌ها و دانشی در تدریس اثربخش سهم است؟»، به بررسی صلاحیت‌های مدرس اثربخش پرداخته است. در پژوهش وی به مجموعه صلاحیت‌هایی پرداخته می‌شود که برای رسیدن به موفقیت در آموزش یا تدریس ضروری‌اند. در کنار ویژگی‌های شخصیتی، مهارت‌های تعلیم و آموزش در کنار دانش آموزش حائز اهمیت‌اند.

وان (۲۰۱۰)^۱، ویژگی‌های مدرس خوب را، توانایی برقراری ارتباط، تسلط بر موضوع درس، مهارت‌های مدیریت کلاس درس، مهارت‌های حرفه‌ای و داشتن شخصیت مثبت دانسته است.

در پژوهشی با عنوان «ارزیابی اثربخش تدریس» که توسط سلدین^۲ (۲۰۰۵)، انجام شد، هشت مؤلفه ارائه شدند که عبارت‌اند از ۱. پیوستگی و انسجام در بیان محتوا، ۲. تعیین اهداف، ۳. علاقه‌مندی به یادگیری دانشجویان، ۴. کیفیت فضای یادگیری، ۵. بازخورد مناسب، ۶. رعایت سطح پیچیدگی، ۷. میزان اثربخشی دوره و درس (به نقل از اسلامیان و همکاران، ۱۳۹۳).

هاردن و کراسبی (۲۰۰۰)، در پژوهش خود با عنوان «مدرس خوب چیزی فراتر از یک سخنران است - دوازده نقش مدرس» به نقش‌های مدرس علوم پزشکی پرداخته و نشان داده است که تدریس خوب کاری پیچیده است. کار مدرس از دادن اطلاعات فراتر می‌رود. تدریس خوب به درک مدرس از روش تدریس وی وابسته است.

روفلدر، نیچه، بریتمری، کبلر، هرمن و راجر^۳ (۲۰۱۶)، در پژوهش خود با عنوان «درک دانش‌آموزان از مدرس خوب و بد، نتایج تحلیل مقاله‌های کیفی نوجوانان آلمانی»، نشان دادند که اغلب دانش‌آموزان به روابط بین فردی مدرسان بیش از توانایی‌های دانشگاهی آن‌ها اهمیت می‌دهند.

والکر^۴ (۲۰۰۸)، در پژوهشی باهدف بررسی ویژگی‌های معلم اثربخش، برخی از ویژگی‌های معلم را برمی‌شمارد که عبارت‌اند از: ۱. آمادگی داشتن: قبل از ورود به کلاس آمادگی داشته باشد. ۲. مثبت بودن: نسبت به دانش‌آموزانش نگرش مثبت داشته باشد. ۳. انتظارات بالا: از همه دانش‌آموزان انتظارات بالایی داشته باشد. ۴. خلاقیت: در چگونگی تدریس در کلاس درس خلاق باشد. ۵. منصفانه بودن: در نمره دادن منصف باشد. ۶. ارتباط دوستانه: معلم تماس دوستانه با دانش‌آموزان داشته باشد. ۷. ایجاد حس وابستگی و تعلق: معلم حس

1. Wan

2. Seldin

3. Herman & Roger

4. Valker

دانش حرفه‌ای و تجربه تدریس: از الزامات آموزش موفق مدرسان آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان

وابستگی در کلاس به وجود می‌آورد تا دانش آموزان حس پذیرش و راحتی در کلاس داشته باشند. ۸. پذیرش اشتباهات دانش آموزان: قادر به پذیرش اشتباهات و خطای دانش آموزان باشد. ۹. شوخ طبع بودن: معلم در کلاس شوخی کند. ۱۰. احترام به دانش آموزان: معلم به دانش آموزان احترام بگذارد و عمدی آن‌ها را شرمسار نکند. ۱۱. بخشش و مهربانی: مهربان باشد تا اینکه دانش آموزان احساس کنند که معلم برای مشکلات آن‌ها نگران است.

دیوتا، تاموآییکا، پانیسوآرا^۱ (۲۰۱۵)، به توصیف ویژگی‌های معرف مدرس اثربخش پرداخته‌اند. این پژوهش نشان داده است که طبق نظر مدرسانی که در پژوهش شرکت داده‌شده‌اند، دوره‌های ضمن خدمت می‌تواند به بهبود ۱۰ ویژگی در آن‌ها کمک کند که عبارت‌اند از: صلاحیت‌های حرفه‌ای، شیوایی کلام، خلق جذابیت، صداقت، دقت، نیازسنجی، تصمیم‌گیری، نگرش مثبت، مهربانی و صبر.

نتایج پژوهش صیامیان، بالاغفاری، علیگلندی، رضانژاد، شریفی نیک، شهرابی و قاضی زاده، (۱۳۹۱)، حاکی از آن است که گاهی باوجود تسلط علمی استاد بر موضوع درس و علاقه‌مندی به تدریس، نداشتن مهارت‌های تدریس و فن بیان، انتقال مفاهیم و کیفیت یاددهی-یادگیری را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ بنابراین، شیوایی بیان یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های استاد بیان‌شده است.

پازکی زاده و تیشه‌یار (۱۳۸۹)، در مقاله خود با هدف بررسی نقش تفاوت‌های فرهنگی در روابط میان فرهنگی، اذعان می‌دارند که تفاوت‌های فرهنگی می‌تواند باعث اختلال در ارتباطات و عدم درک متقابل شود. درک درستی از فرهنگ خود داشتن، احترام گذاشتن، ذهنی باز به تفاوت‌ها داشتن، هماهنگ شدن با الگوهای فرهنگی و تشخیص تفاوت‌های زبانی، می‌تواند به ارتباط موفق در میان افرادی با پیشینه فرهنگی متفاوت مثمر واقع شوند.

با توجه به مرور پیشینه، مشخص شد که پژوهشی که به‌طور خاص به بررسی ابعاد دانش حرفه‌ای و تجربه تدریس، به‌عنوان الزامات آموزش موفق مدرسان آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان، بپردازد، انجام نشده است، بنابراین، اهداف این پژوهش عبارتند از:

¹. Dutaa, Tomoaiaca & Panisoaraa

۱. شناسایی ابعاد دانش حرفه‌ای بر طبق نظر شالمن (۱۹۸۶) در موفقیت مدرس آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان.

۲. شناسایی موارد اهمیت تجربه تدریس در موفقیت مدرس آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان.

روش پژوهش

هدف اصلی پژوهش، بررسی اهمیت دانش حرفه‌ای و تجربه تدریس به‌عنوان الزامات آموزش موفق مدرسان آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان بود؛ بنابراین، برای دستیابی به این هدف، از روش مطالعه موردی با رویکرد پژوهش کیفی بهره گرفته شد. هدف کلی در مطالعه‌ی موردی مشاهده‌ی تفضیلی ابعاد مورد بررسی و تفسیر مشاهده‌ها از دیدگاه کل‌نگر است (بازرگان، ۱۳۹۴). میدان پژوهش، مرکز آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان (آزفا) دانشگاه فردوسی مشهد در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ بود. روش نمونه‌گیری در مورد مدرسان موفق، به روش نمونه‌گیری غیر احتمالی هدفمند قضاوتی انجام شد. برای انتخاب مدرسان موفق، از مدیر و مسئولان مرکز آزفای دانشگاه فردوسی مشهد خواسته شد تا مدرسان موفق را معرفی کنند؛ بنابراین، تعداد ۱۰ نفر (۲ مرد و ۸ زن) از موفق‌ترین مدرسان، یعنی مدرسانی که دارای بالاترین میزان تجربه و مدرک تحصیلی (دکتری زبان‌شناسی همگانی، دکتری ادبیات فارسی محض، دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، کارشناسی ارشد آزفا، کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی) بودند و طبق نظرسنجی مرکز بالاترین میزان رضایت‌مندی را کسب نموده‌اند، معرفی شدند. همچنین، بالاترین سن ۳۴ سال و پایین‌ترین سن ۲۹ سال است که میانگین گروه سنی آنان (۳۱/۴) بود.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

همان‌طور که جمع‌آوری داده‌ها در هر طرح پژوهشی از اساسی‌ترین و مهم‌ترین مراحل پژوهش به شمار می‌آید، لذا باید مناسب‌ترین، علمی‌ترین و کاربردی‌ترین روش انتخاب و به کار گرفته شود. لذا، با توجه به توانایی و تأثیر مثبت روش‌های کیفی در شناسایی مؤلفه‌های مربوط به تحقیق، داده‌های حاصل از مصاحبه باز جمع‌آوری شد. پژوهشگران طی انجام پژوهش، به‌منظور بررسی صحت یافته‌ها، از فن مرور هم‌تا به‌منظور بررسی یادداشت

دانش حرفه‌ای و تجربه تدریس: از الزامات آموزش موفق مدرسان آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان

نقل قول‌ها و جمع‌بندی انجام‌شده با استفاده از فهرست مقوله‌ها که در حین پژوهش انجام‌شده است، استفاده شد.

فرایند اعتباربخشی^۱

برای تعیین اعتبار، صحت و سقم اطلاعات، تمام مراحل پژوهش زیر نظر دو متخصص انجام گرفت. در فرایند مصاحبه علاوه بر دقت و توجه به اخلاق پژوهش، فنون مصاحبه نیز رعایت شد. با توجه به رضایت مصاحبه‌شوندگان صحبت‌های آنان ضبط و به‌طور دقیق یادداشت‌برداری شد. در ضمن مصاحبه از فن یادداشت‌برداری^۲ استفاده و هم‌زمان با گردآوری اطلاعات تحلیل و تفسیر انجام گرفت. برای کدگذاری یافته‌ها از کدگذار دوم (یکی از متخصصین) استفاده شد. همچنین، محقق برای افزایش دقت پژوهش از روش چک کردن اطلاعات توسط مشارکت‌کنندگان (ممبرچک^۳) نیز استفاده کرد. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه، از روش اشتراس و کوربن (۱۹۹۸) استفاده شد. به این معنی که داده‌های کیفی به‌دست‌آمده از مصاحبه به‌صورت دستی و با روش کدگذاری آزاد و محوری مورد تحلیل قرار گرفت؛ بنابراین، پژوهشگران با توجه به یادداشت‌ها و پیاده‌سازی متن مصاحبه‌ها، اطلاعات به‌دست‌آمده را تحلیل و تفسیر کردند؛ به‌عبارت‌دیگر، به‌طورکلی در راستای هدف‌های این پژوهش، با مدرسان موفق، مصاحبه و در ادامه، اطلاعات در یک قالب منسجم طبقه‌بندی، تنظیم و ارائه شد.

یافته‌های پژوهش

تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه

در جدول (۱)، پاسخ هر یک از صاحب‌نظران و کدهای شناسایی‌شده پیرامون دانش حرفه‌ای و تجربه تدریس ارائه شده است.

جدول (۱): پاسخ صاحب‌نظران و کدهای شناسایی‌شده پیرامون دانش حرفه‌ای و تجربه

تدریس

1. trustworthiness

2. Memo writing

3. member check

کدهای شناسایی شده	پاسخ مصاحبه‌شوندگان	کد مصاحبه
<p>اهمیت تجربه در مدیریت کلاس در مدیریت فضای فیزیکی کلاس در حل مشکلات احتمالی توانایی تشویق و ایجاد انگیزه در فارسی‌آموزان شناخت فارسی آموزان و تفاوت‌های آنان توانایی شناسایی فارسی آموزان درون‌گرا و برون‌گرا یافتن راهکارهایی برای مدیریت فارسی‌آموزان شناخت تفاوت‌های فردی و سبک‌های متفاوت یادگیری فارسی آموزان شناخت مهارت‌ها و روش‌های مختلف تدریس شناخت نقاط ضعف و قوت منابع آموزشی آشنایی با موضوعات و محتوای آموزشی توانایی برنامه‌ریزی و آمادگی کلاس درس تدریس اصولی و حرفه‌ای‌تر آگاهی از روش‌های نوین تدریس طراحی مواد آموزشی و تمرین‌های موردنیاز</p>	<p>تجربه خیلی زیاد مؤثره. به اندازه‌ای که شما بتوانید کلاس را مدیریت کنید؛ مثلاً وقتی وارد کلاس میشوید، شما یک طرح درس رو نوشتید و میارید کلاس، یک دفعه که می‌بینید مثلاً ضبط صوت کار نمی‌کنه، یا مشکلاتی هست، اونهایی که تجربه از قبل ندارند خیلی تو این بخش دچار مشکل میان، نمی‌تونن در حقیقت کلاس شون رو اداره کنن، کسی که تجربه داره سریع جایگزین‌هایی به ذهنش میرسه و خب در بخش کنترل کلاس اینکه خب دانشجویی نمی‌دونم کم‌کاره، چطوری باهاش صحبت کنی، تشویقش کنی، اگر باز تجربه با سن‌های مختلف باشد کاملاً شما خلیات بچه‌ها دستتان می‌آید، کسی که شلوغ می‌کنه رو چطوری اون رو در جریان کلاس قرارش بدی، واقعا خیلی تأثیر داره. شما اگر حتی کتاب‌های انگلیسی، بهترین هاش رو حداقل بخونین، داگلاس براون رو بخونین و X و Y و Z، در نهایت تا وارد کلاس نشدین نمی‌فهمین چه خبره. خب قطعاً فارسی تجربه خاص خودش رو داره، خب مثلاً تجربه تو آموزش زبان انگلیسی، کتاب‌هایی هستند که خیلی well سازمند هستند، خیلی منظم هستند و با علم به روز خودشان نوشته شدن و راهنمای تدریس‌های فوق‌العاده خوبی دارن، راهنمای تدریس به شما hint می‌دهد، مثلاً متن خواندن رو چطوری درس بدیم، در حقیقت pre-reading، reading داشته باشیم، نمی</p>	۱.۴

<p>متکی نبودن به کتاب خلاصیت در تدریس آشنایی با شعر، ادبیات و موسیقی ایرانی آشنایی با تاریخ و ادبیات ایران آشنایی با آداب و رسوم ایران داشتن اطلاعاتی پیرامون مذهب و تفاوت‌ها و شباهت‌های مذهبی استفاده از روش تدریس متناسب با ملیت فارسی آموزان: عرب و غیر عرب‌زبانان شناخت اهداف فارسی آموزان</p>	<p>دو نم از این تصویر چطوری استفاده کنیم، اون اصولی که مربوط به آموزش زبان هست رو شما تو تجربه انگلیسی می‌تونین چون اونا خیلی خوب نوشتن داشته باشین، وقتی میان توی فارسی، خب کتاب‌ها به نظر منن مشکلات خیلی خاص خودش رو داره تو فارسی، material ها، محتوای خوبی و توی فارسی درواقع نداره؛ اما خب تجربه اون طرف (تدریس انگلیسی) اینجا خیلی به شما کمک می‌کنه و همین‌جا هم اگر شما استادهای ما رو برین ببینید، باهاشون صحبت بکنید، به نظر من از ما استادهای اینجا رو به چند دسته تقسیم کنیم، یعنی بچه‌هایی که انگلیسی بلدن و ماهان و این‌ور اون‌ور درس میدن و یک گروهی هم هستن که توی مدرسه ادبیات فارسی درس میدن، خب اینا رو برین کلاس هاشون رو ببینید، اونی که انگلیسی درس داده خیلی technically درس می‌دهد؛ حالا من حدسی می‌گم، اما احتمال خیلی زیاد میدم که تجربه راهنمای تدریس‌ها، احتمالاً دوره‌های TTC که گذرانده، تجربه کار کردن با کتاب‌های مختلف، چه انگلیسی، یا فرانسه. شما میاید کتابی رو می‌بینید که با آموزش واژه و گرامر یا دستور شروع شده، من هیچ‌وقت نمی‌آم این‌جوری درس بدم. من همیشه از یک عکس یا یک تصویر یا بحث شروع می‌کنم، از یک topic شروع می‌کنم، اصلاً کتاب ما induce کردن ندار اما من تمام تلاشم رو می‌کنم تا inductive باشه، اصلاً گاهی از آخر درس شروع می‌کنم میام اول، کاملاً برعکس درس میدم. بستگی به کلاس تون داره،</p>
---	---

	<p>در کلاس من با انگلیسی‌ها خیلی برجسته است. من کلاً کلاسم رو به دونیم تقسیم کردم، نصفی آموزش فارسی و نصف دیگر هم تاریخ و ادبیات ایران. اون نیمه دوم رو خیلی دوست دارن؛ مثلاً سبک خراسانی رو درس میدیم، شعر خراسانی گوش میدیم، بعد شعر حافظ، بعد باهم بحث می‌کنیم، آهنگ استاد شجریان گذاشتم، اینجا دانش من از ادبیات فوق‌العاده تأثیر داره. اینجا شاید یک آرزایی نتونه خوب عمل کنه. تو اعزام به کشورهای خارجی خیلی کمه که یک نفر از زبانشناسی بره، ادبیاتی‌ها پرکاربرد ترن، تاریخ ایران رو میدونن، چون کلاس ایران‌شناسی. همیشه هم به‌طور سنتی دست ادبیاتی‌ها بوده. وقتی وارد مرکز فردوسی میشیم، عربی که می‌خاید فارسی یادگیره برای اینکه مهندسی بخونه، یا چینی که میخاد تجارت کنه، همیشه ادبیات درس داده. دانش ایران‌شناسی خیلی خوبه، اینکه آداب رسوم ایران جشن‌های ایران، تغییرات ایران، برای عرب‌ها اطلاعات مذهبی رو همیشه استفاده کرد.</p>	
<p>اهمیت تجربه در مدیریت کلاسی آگاهی از استراتژی‌های تدریس آگاهی از نوع برخورد با فارسی‌آموزان و شناخت آن‌ها تدریس اصولی و حرفه‌ای‌تر آگاهی از روش‌های نوین تدریس به‌روزرسانی اطلاعات و تلاش برای کسب دانش</p>	<p>خب تجربه خیلی کمک می‌کنه، خب من انگلیسی درس دادم، خب یک‌زبانی رو درس دادی، یک‌زبان دیگر رو داری درس میدی، حالا تو مدیریت کلاسی گرفته، استراتژی‌های تدریس، نوع برخورد با دانشجوها، شناخت دانشجوها، این‌ها مهمه، ولی خب همیشه م‌گفت کسی که تجربه نداره نمی‌تونه تدریس کنه، خب هرکسی باید از یکجایی شروع کنه، تجربه نداشتن صرف یک نقص مطلق نیست. اینکه شما بدون هیچ</p>	<p>۲.م</p>

<p>نداشتن تجربه نقص نیست</p> <p>دانش روانشناسی یادگیری</p> <p>دانش ساختواژه</p> <p>دانش ساخت زبان فارسی</p> <p>دانش آزمون‌سازی</p> <p>فراگرفتن یک‌زبان خارجی مثل انگلیسی</p> <p>آشنایی با تاریخ و ادبیات ایران و جهان</p> <p>توانایی استفاده از ابزاری مثل کامپیوتر</p> <p>کسب اطلاعات عمومی پیرامون مسائل</p> <p>موردعلاقه فارسی آموزان</p> <p>داشتن اطلاعاتی درباره کشور، فرهنگ، مذهب و آداب‌ورسوم فارسی آموزان</p>	<p>تجربه‌ای در هیچ زمینه‌ای بی‌آبی منظور نیست. بلکه حتماً باید یک تجربه تدریس داشته باشی تا بتونی آدم‌ها رو بشناسی حداقل، خب خیلی‌ها هم هستند فرهنگی ان، تو مدارس تدریس کردن اما اینجا خوب عمل نمی‌کنن، این طرفش هم هست... بچه‌های آزفا مشاهده کردم دیدم بهترین خروجی‌ها رو داشتن، چه از نظر آزمون‌ها، کلاس‌ها، بچه هارون، آزفا، زبانشناسی، حتی آموزش زبان انگلیسی بهتر از کسایی برخوردار می‌کنن که ادبیات فارسی ان. چون این‌ها روش تدریس، آزمون‌سازی، تهیه تدوین منابع درسی پاس کردن، سر کلاس تمرین می‌کنن و خیلی هاشون تجربه آموزش یک زبان خارجی مثل انگلیسی رو داشتن. نکته‌ای که اضافه کنم، نظام آموزش و پرورش ما هنوز خیلی سنتی باقی مونده و دبیرهای ما چه ادیبان چه دبیرهای زبان انگلیسی وقتی میان اینجا موفق نیستن چون به اون سیستم سنتی عادت کردن، چون مدرس نقطه برتره، [دانای کل] سر کلاس می‌ایستن، همه باید بهش گوش بدن، خب انگار هر جور دلت بخواد توضیح بدی و اونا بهت گوش بدن، به دنبال روش نو نیستند، خودشان رو عقل کل می‌دونند. نه که آگاهی ندارن، به دنبال کسب آگاهی هم نیستند، میگن ما مشکل نداریم بقیه مشکل دارن. روانشناسی یادگیری و آموزشی، مثلاً حتی از چیزهایی مثل دانش ساختواژه، یا نحوی دارم تو کلاس استفاده می‌کنم، حتی متن فلسفه عرفانی، یک‌زبان آموز داشتم که عرفان می‌خوند، خب من می‌تونستم باهاش در مورد مطالب عرفانی</p>
---	--

	<p>صحبت کنم. یا کلاً دانش کامپیوتری خیلی کمک می‌کنه، استفاده از نرم افزارا. تاریخ اگر بلد باشی، مثلاً ادبیات انگلیسی، خب من می‌دونستم که یک شخصیت هست تو انگلیسی مثل رستم و سحراب، خب اینا تعجب می‌کردن، خب گاهی من خودم میرم دانشش رو کسب کنم، اگر یکی عاشق تیم چلسی بود، رفتم یک متن راجع به لیگ برتر انگلیس آوردم، من تو این مدت کلی درباره عراق اطلاعات پیدا کردم، اینکه استاد از کشورشان اطلاعات داره، اسم شهرهاشون، آب و هواش ... اینا خیلی کمک می‌کنه ...</p>	
<p>اهمیت تجربه در شناخت منابع آموزشی شناخت روش‌های نوین تدریس به‌روزرسانی اطلاعات و تلاش برای کسب دانش متخصص شدن در امر تدریس داشتن مدرک تحصیلی مرتبط دانش نسبت به موضوع درس و روش‌های تدریس دانش زبان فارسی به همراه روش تدریس</p>	<p>تجربه خیلی مهمه، ممکنه دلایلی زیادی داشته باشد. باتجربه بیشتر با منابع و روش‌های تدریس آشنا میشین، خب در صورت تمایل دنبالش میری و دانش رو کسب می‌کنی. تخصص در هر زمینه‌ای نمی‌تواند مفید باشد، باید متخصص تدریس شد. عموم بچه‌های اینجا چون از دل ادبیات بیرون اومدن تو زمینه دانش روش تدریس کمیتشون لنگ می‌زنه و آن‌ها برخلاف بچه‌های زبانشناسی یا آزفا [که قوی هستند]، [بچه‌های ادبیات] تو زمینه آموزش یا تدریس ضعیف هستند. به نظرم برای آموزش زبان دوم، مثل فارسی باید بری و کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی رو بخونی. خب بچه‌های ادبیات هم عموماً زبان انگلیسی شون ضعیفه، نمی‌دونم یا می‌ترسن یا دوست ندارن برن سمت کتاب‌های آموزش و متأسفانه با روش‌های تدریس آگاه نیستن. مثل بچه‌های زبان انگلیسی که یکی</p>	<p>۳.م</p>

	<p>ترجمه، یکی آموزش یکی ادبیات خوانده. خب اونى كه آموزش خوانده خيلى از مسائل تئورى رو بلده، حالا اونى كه ادبيات خوانده شايد به‌طور ديمنى يا تجربى تدریس کرده. من سعی کردم تا مقداری برم سمتش، خب اينه كه دانش كافي در اين زمينه كسب كنه، منظور دانش تدریس هست، خب همه عموماً دانش زبان فارسی دارن، اما خب روش‌های تدریس رو حداقل بايد بدوننه... .</p>	
<p>شناخت فارسی آموزان و تفاوت‌های فردی و جامعه‌شناختی آنان توجه به مشکلات فارسی آموزان ایجاد ارتباط با فارسی آموزان ایجاد ارتباط مؤثر ایجاد صمیمیت با آنها به همراه حفظ احترام توجه به پیشرفت آنها شناخت ضعف‌ها و نقاط قوت آنها آگاهی از اینکه تدریس به فارسی آموزان تجربه‌ای متفاوت است. داشتن دانش آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان ایجاد ارتباط کلامی و غیرکلامی دانش نسبی از زبان‌هایی مثل انگلیسی و عربی و... تلاش و پشتکار</p>	<p>سابقه تدریس خب دو تا مسئله ست، ممكنه من اينجا فارسی تدریس کنم، يا یکی هست خب مثلاً يك خانم دكتر با دانشجويان ادبيات فارسی سروكار داره، به‌عنوان ایرانی، اما خب اينجا آموزش فارسی به خب ملیت‌های مختلفه، کشورهای مختلف، خب آدم اگر سابقه تدریس داشته باشه، خب وقتی به يك ایرانی درس میدی خب خصوصیاتش مشخصه، اما وقتی میای اينجا يك وضعیت متفاوته، من میام اينجا خب بايد به مشکلات فارسی آموزان رسیدگی کنی، مثلاً من دیدم هوا سرده برف اومده، يك دانشجوى خانمی دارم حامله است، خیلی هم پیگیره، بهش پیام دادم كه لطفا امروز به كلاس نیا، زمین‌ها لیز هست، خطرناكه. بايد اينها در ارتباط باشم و شرایط روحی شون رو هم در نظر بگیرم؛ مثلاً يك دانشجوى من، طاهر، بهش میگم چرا خسته‌ای؟ من بايد شنونده باشم، من كار ندارم زبان آموز من ۱۸ سالشه يا ۶۰ سالشه بايد مادرش باشم، به حرف هاش گوش بدم، واقعاً همین طوره بايد مادرش باشی، حس فقط تدریس نیست، خب هم</p>	<p>۴.م</p>

<p>شناخت نقاط ضعف و قوت خود توانایی انتقال مفاهیم به فارسی آموزان داشتن مدرک تحصیلی مرتبط</p>	<p>در عین جدیتی که داری چون مدرس هستی از خط و مشی‌ها خارج نشی و خب هر فرد رو بشناسی، اگر یکی افت کرده بری ببینی چه دلیلی داره، چطوری انگیزه رو ایجاد کنی که بیاد تو وادی پیشرفت، خیلی تمایز هست با تجربیات قبلی.</p> <p>خب به هر حال در هر تدریسی، خب کسانی که اینجا میان یا سابقه تدریس یا زبان فارسی یا انگلیسی یا عربی دارن، مطمئناً شما به عنوان یک معلم یک تجربیاتی کسب می‌کنی و استرس کم میشه، باینکه استرس اولین بار رو داری، میخای ارتباط برقرار کنی، اما تجربه قبلی حتی کمک می‌کنه چطور ارتباط چشمی برقرار کنی، چطور ارتباط‌های بعدی رو برقرار کنی و خب مطمئناً دونستن زیان‌های دیگر هم خیلی تأثیر داره.</p> <p>سطح تحصیلات هر چه مرتبط‌تر باشه بهتره، خب یکی که زبان فارسی یا ادبیات انگلیسی حتی خونده با یک آلفایی فرق دره، خب کسی که آلفا می‌خونه مسلماً روش‌های تدریس رو می‌خونن، یک مطالبی هم تو زبان فارسی می‌خونن، خب یک ادبیاتی هم یک چیزایی می‌خونه، اما تلاش فردی خیلی مهم تره، اونیه که عربی خونده هم شاید موفق‌تر باشه، وقتی می‌ای تو تدریس عملی داری تدریس می‌کنی، مهم اینه که وقتی وارد کارت میشی پیگیری کنی و تلاش کنی، من اگر زبان انگلیسی هم می‌خوندم فرق نداشت، می‌رفتم دنبالش، نقاط ضعف من اگر بشه زبان فارسی، برم دنبالش، اگر روش تدریس ندونم برم،</p>
---	---

	<p>مگه علم زبان فارسی من در حد کامله، نه باید بری بفهمی، بخونی و بتونی به بچه‌ها القا کنی.</p>	
<p>داشتن تجربه تدریس علم به تدریس و آموزش دانش زبان فارسی ذاتی بودن تدریس ایجاد ارتباط مؤثر علم آموزش زبان توانایی انتقال مفاهیم آگاهی از روش‌های نوین تدریس دانش آزمون‌سازی و زبان‌شناسی کاربردی دانش روش‌شناسی آزمون‌سازی آگاهی از پیشینه فارسی آموزان دانش نسبت به نظریه‌های یادگیری زبان</p>	<p>خیلی مؤثره البته هستن کسانی که سال‌های سال تجربه دارن اما چون متخصص این رشته نبودن کلاس رفتن، نمی‌خوام مقایسه کنم خودم رو با مثلاً کسانی که ادبیات فارسی خوندن، یا عرب، شاید اون‌ها هم دوره‌هایی گذرانده باشن، اما در کنار تجربه باید علمش رو داشته باشی. اینکه فقط native speaker فارسی باشی کافی نیست، خیلی‌ها میگن که خب اوه ما فارسی می‌دونیم خب می‌تونیم تدریس کنیم یا ما متون ادبی فارسی رو خوندم پس می‌تونیم بهتر از کسی که آموزش زبان خونده باشیم. من احساس می‌کنم اولین چیزی که مهمه اینه که تدریس توی خونت باشه؛ یعنی مثلاً هنر معلمی داشته باشه، یک چیزی که خیلی مهمه که بتونه ارتباط بگیره با دانشجویش یا زبان‌آموزش، بتونه انتقال بده، اون بحث تفهیم و تفاهم صورت بگیره، این خیلی مهمه، اینکه توی خونت باشه، علم آموزش زبان، روش‌شناسی methodology، اینکه بدونه با زبان‌آموزان مختلف چطور رفتار کنه، یک زبان‌آموز برون‌گراست یکی درون‌گراست، خب باید روانشناسی زبان بدونه، جامعه‌شناسی زبان بدونه، اینها جزو مواردی هست که زبان‌شناسی کاربردی یا applied linguistics می‌تونه کمک کنه، مدرس زبان که بتونه بهترین نحو کارشو پیش ببره، تجربه مؤثره اما به‌تنهایی کافی نیست، یا آزمون‌سازی خیلی مهمه. غیر اینکه چطور بتونی</p>	<p>۵.م</p>

	<p>درس بدی و با این چیزهایی که گفتم، آزمون‌سازی و methodology آشنا باشی، آشنایی با فرهنگ و با جغرافیا، یکی از چیزهایی که خیلی مهمه، برخلاف اینه که بخوای انگلیسی رو به یک نفری که با فرهنگ تو یکی هست درس بدی، اینجا به فردی با background فرهنگی متفاوت داری درس میدی که حتی بعضیا اگر نتونی از همان اول باهاشون ارتباط برقرار کنی حتی گاردی میگیرن برای یادگیری زبان حتی، مؤثره بدونی و این علوم کمکی کنه بهت برای برقراری ارتباط و تسهیل امر آموزش.</p>	
<p>داشتن تجربه آمادگی و برنامه‌ریزی برای کلاس درس کاهش استرس ایجاد رابطه مؤثر دانش زبان و ادبیات فارسی به‌ویژه در سطوح بالاتر دانش آموزش زبان مرتبط بودن رشته تحصیلی ایجاد رابطه دوستانه با فارسی آموزان روانشناسی ارتباطی و شخصیت‌شناسی شناخت فارسی آموزان</p>	<p>تجربه مفید هست اما یک‌چیزی که هست هر مکانی تجربه خاص خودش رو می‌طلبه، شما یک جایی با چینی‌ها درس داری، حالا اینجا یک تجربه متفاوتیه، من اگر تجربه دیگه ای می‌داشتم بهتر بود و من نیاز نبود از صفر شروع کنم. خب اگر من تجربه داشتم با یک پاورپوینت آماده می‌اومدم. خب من وقتی شروع کردم خیلی خوب بود، حس نمی‌کردم که صفر کیلومتر، مباحث دیگه تأثیر آن‌چنانی برای من نداشت، چون نه استرس داشتم، روز اول هم همین‌جوری اومدم سر کلاس، چون اساس رو بر رابطه دوستی گذاشته بودم و می‌دونستم اگر رابطه باشه همه چیز حل میشه، کلاس خوب پیش میره، برای کسی که استرس داره شاید تجربه مهم باشد. سطح تحصیلات و مدرک تحصیلی خیلی مهمه؛ مثلاً سطحه بالاتر ۴ و ۵ خیلی تخصصی‌تره و کسی که ادبیات فارسی خونده می‌تونه تدریس</p>	<p>۶.م</p>

	<p>کنه. نمیگم اون‌ی که آرفا خونده نمی تونه موفق باشه اما باید مطالعه‌اش خیلی بالا باشه. خب باید ادبیات بدونه، برخی سوالات بچه‌ها پیچیدگی داره که خب باید تخصص داشته باشی، رشته باید مرتبط باشه با جلد کتاب. روانشناسی ارتباطی، شخصیت‌شناسی، حداقل بگه این شاگرد من خیلی شیطونه اما مظلومه، یا این مظلومه در ظاهر اما نه خیلی رنده و راحت دروغ میگه، اگر ارتباطات اجتماعی زیادی داشته باشی کم کم می‌شناسی و تو حل بحران بهت کمک می‌کنه که آدم رو بشناسی و چطور برخورد کنی. یکی تشخیصه یکی هم بعد ارتباط برقرار کردنه.</p>	
<p>داشتن تجربه ایجاد رابطه دوستانه با فارسی آموزان نظارت بر حل تمرین و پیشرفت داشتن طرح درس ایجاد علاقه در فارسی آموزان تبعیض قائل نشدن بین فارسی آموزان به‌روزرسانی اطلاعات آگاهی از روش‌های نوین تدریس استفاده از روش‌های پرش و پاسخ استفاده از روش‌های متنوع تدریس داشتن ویژگی‌های ارتباطی کلامی و غیرکلامی مثل لحن مناسب و حالت طبیعی گفتار</p>	<p>تجربه عامل موفقیت استاده، فهمیدم اگر زبان آموز استاد رو دوست داشته باشه، هم خودش موفقه هم استاد، حالا هم نوع برخورد و نوع تعامل استاد و ارتباط با زبان آموزش چه بعد کلاس چه داخل کلاس، عامل اصلیه. چون وقتی استاد میاد با خوش‌رویی حال همه رو می‌پرسه و همه براش مهمن، خب زبان‌آموز چه فکری می‌کنه، خب استاد توجه داره و شاگرد باعلاقه میاد سر کلاس و تمرین‌ها رو سعی میکنه خوب انجام بده تا به چشم استاد بیاد، واقعاً من احساس می‌کنم رابطه و تعامل خیلی مهمه و فرهنگ و زبان و ملیت ایرانی رو در استادشان می‌بینم و من یک نمونه میشم از یک ایرانی. از نظر طرح درس، واقعاً استاد وقتی می‌آید سر کلاسش، می‌دونه باید چکار کنه، الان توی ذهنم دارم که چکار کنم، اول درس می‌دم بعد مرور می‌کنم بعد از بچه‌ها می‌خوام تا</p>	<p>۷.۴</p>

<p>استفاده از راه‌های انتقال مفاهیم متفاوت مثل عکس، بازی، پانتومیم، ایجاد نشاط در کلاس آشنایی با تاریخ و ادبیات ایران و جهان آشنایی با مسائل روز و اخبار دنیا داشتن اطلاعاتی درباره کشور، فرهنگ، مذهب و آداب و رسوم فارسی آموزان</p>	<p>یکی یکی تکرار کنن، مرور کنن تا تو ذهن شون ثبت شه. معلومات مهم تره، خیلی‌ها ارشد هستند اما اطلاعات بالایی دارن، اون معلومات مهمه و به روز بودن و نوع تدریس، شیوه تدریس مهم، من از شیوه ارتباطی استفاده می‌کنم، گاهی پیش اومده از ترجمه استفاده کردم، ترجمه واژه که یا از زبان واسط یا از زبان خودشان استفاده کردم، از صحبت، مدام توی کتاب صحبتته و با توجه به کتاب آموزش نوین، بچه‌ها باید به تصریف جمله‌ها تسلط پیدا کنن، کتاب یک و دو، خب با گفت‌وگو و صحبت مسلط شن. مدام در حال پرسش و پاسخ هستیم، به صورت عملی و طبیعی، حتی لحن طبیعی، موقعیت‌هایی که قراره توش قرار بگیرن، چه به صورت تصویر که درباره ش صحبت کنن، به صورت تصویر که درباره تصویر صحبت کنن، بعد تبدیل میشه به متن که ارتباط معنایی جملات باهم رو، بعد بازی‌ها برای دستور یا واژگان، یکی می‌آید پانتومیم انجام میده تا بقیه حدس بززن، یا بازی‌های دیگه، کلاً ارتباطه، فقط استاد صحبت نمی‌کنه و کلاس فعاله و با روی خوش و خنده و شوخی. برای تدریس باید درزمینه تاریخی مثل تاریخ امیرکبیر و ابن سینا و ... درباره متن و شخصیت با اطلاعات بری کلاس، حتی تاریخ‌ها، خب اگر کم‌تر بگی نمی‌دونم بهتره، از نظر تاریخ و سیاست مثلاً بدونی رئیس‌جمهور این کشور کی هست و این کشور در چه موقعیتی قرار داره، کجاست و چقدر فاصله داره از ایران و فرهنگش رو ... خب شاید دفعه اول ندونی، مجبوری که بری دنبالش و بدونی. اگر</p>
--	--

	<p>با آداب و رسوم و فرهنگ شون آشنا باشی خیلی بهتره.</p>	
<p>یافتن روش تدریس مناسب برای درس مدیریت بهتر کلاس داشتن تخصص واژه‌شناسی، متون، دستور زبان و دانش زبان و ادبیات فارسی مهارت تدریس توانایی فعال کردن فارسی آموزان در کلاس درس دانش نسبت به موضوع درس و روش‌های تدریس کسب اطلاعات عمومی پیرامون مسائل موردعلاقه فارسی آموزان آشنایی با تاریخ و ادبیات ایران و جهان جامعه‌شناسی داشتن اطلاعاتی درباره کشور، فرهنگ، مذهب و آداب و رسوم فارسی آموزان</p>	<p>خب مهمه، خیلی از مباحث درسی رو بعد از ۴، ۵ بار یک روش تدریس بهتر شاید کشف کنه مدرس برای تدریس مطالب درسی؛ و یا مباحثی مثل مدیریت زمان می تونه اثر داشته باشه. به نظر من مهم‌تر از تخصص و مدرک تحصیلی اون هنر تدریس هست، شاید در سطوح پیشرفته هرچه تخصص بالاتر باشه کمک می کنه. خب در سطوح بالاتر دانشجو چون سطحش بالا آمده باید اطلاعات و تخصص بیشتر داشته باشی تا مطالب بیشتر تر بهش بگی. در سطوح پایین تر مهارت مهمه و در سطوح بالاتر تخصص زبان و ادبیات فارسی مهمه و مهم‌تر از مهارت تدریس استادان آزفا هست. ولی در سطوح پایین تر شاید استادان آزفا موفق باشند. چون مهارت تدریس را دارند. در بحث واژه‌شناسی، متون، دستور زبان، تخصص بیشتر نیاز داره. وگرنه مهارت ارتباط و فعال کردن کلاس که استادان آزفا دارند در سطوح پایین تر خوبه. خب زبان فارسی شامل زبان فارسی و ادبیات میشه، خب شما باید درباره همه چیز اطلاعات داشته باشی، از فلسفه و منطق و نجوم و ریاضی اطلاعاتی باید داشته باشی، خب متنی که دارید درس میدید می تونه درباره فضا باشه، یا ...، خب برای ورود به بحث (warm up)، برای اینکه کلمات رو توضیح بدی، خب باید اطلاعات تاریخی و جامعه‌شناختی داشته باشی برای ورود به بحث و ایجاد ارتباط، برای تعامل هم باید</p>	<p>۸.م</p>

	<p>جامعه‌شناسی و تاریخ بدونی و قومیت‌ها رو بشناسی یک مقدار شناخت لازمه، خب یک سؤال خارج از متن کردن بتونی توضیح بدی براش. زبان یک چیزی نیست که محدود باشد. تا یک سطحی داشتن اطلاعات درباره علوم مختلف لازمه.</p>	
<p>آگاهی از نیازهای فارسی آموزان آگاهی از راهبردهای یادگیری زبان دوم درک مشکلات یادگیری فارسی آموزان آگاهی از راه‌های انتقال مفاهیم مناسب تجربه کمک می‌کند به مدیریت کلاس درس آگاهی از روش‌های تدریس زبان دوم آگاهی از تفاوت‌های فارسی آموزان انعطاف‌پذیری ذاتی بودن تدریس علاقه به تدریس صبر هنر بازی‌گری و نقاشی و حتی آواز اطلاعات عمومی تاریخی داشتن اطلاعاتی درباره کشور فارسی آموزان</p>	<p>شما وقتی زبان دوم درس بدید یک چیزی که بهتون کمک می‌کنه اینه که می‌تونین نیازهای زبان آموزان تون رو بفهمین، دوما اگر خودت هم زبان دیگری بلد باشی، مثلاً من انگلیسی بلدم، کمی ترکی و عربی هم بلدم، در حدی که می‌فهم چی می‌گن اما خوب نمی‌تونم صحبت کنم، این باعث میشه که شما اولاً استراتژی‌های یادگیری زبان دوم رو که خودتان در عمل یاد گرفتید و به‌طور عملی برای خودتان اتفاق افتاده رو در اختیار بچه‌ها بگذارید. می‌تونم خودم را جای فارسی آموزم بگذارم که خب خسته میشه و سرش درد می‌گیره و من باید بهش وقت استراحت بدم؛ و وقتی دو سه تا زبان یاد می‌گیرید می‌فهمین که برای بیان مفهوم و انتقال مفهوم چه راه‌هایی وجود داره که می‌تونن در اختیار بچه‌ها بگذارن. پس هم استراتژی‌های یادگیری که برای خودت هم اتفاق افتاده و هم بیان و انتقال مفاهیم. تجربه در تدریس مثلاً در آموزش و پرورش یا موسسه حداقل می‌تونن در مدیریت کلاس بهت کمک کنه؛ اما در اینکه مطالب رو بهتر درس بده این ربطی نداره. آموزش زبان دوم متدهای خاص خودش رو داره. فارسی که درس میدی (در مدرسه)، همه چیز مشخصه، کتاب‌ها، بچه‌ها ایرانی</p>	<p>۹.م</p>

	<p>هستند، اما اینجا نه یکی پیره یکی جوون، یکی مسلمون یکی مسیحی و خب یکی متعصبه یکی نه باید انعطاف‌پذیر باشی و تجربه خاصی هست. به نظرم سطح تحصیلات و مدرک تحصیلی می‌تونه مؤثر باشه اما من خودم اعتقادی بهش ندارم. درواقع همیشه گفتم که کسی که PHD داره بهتر از یک ارشد آزا تدریس می‌کنه. تدریس یک چیز ذاتی و هنری هست. باید حوصله داشته باشی، صبر و علاقه داشته باشی. هنر بازیگری خیلی مهمه؛ و نقاشی، خب نقاشی خیلی کمک می‌کنه، برای توضیح مفاهیم. شاید به‌طور کلی حتی اگر بتونی آواز بخونی هم خوب باشه. با آواز درس بدی، یا موسیقی که اینجا همیشه ما اجرا کنیم؛ مثلاً اگر آزادباشی و بتونی از حنجره‌ات استفاده کنی، در کلاس آواشناسی خیلی خوبه. اطلاعات عمومی تاریخی درباره کشورت هم خوبه. حتی در مورد کشور اونها هم اطلاعات داشته باشی.</p>	
<p>داشتن تجربه آشنایی با تفاوت‌های فردی و جامعه‌شناختی فارسی‌آموزان (سن، جنس، ملیت، پیشینه زبانی) ایجاد ارتباط صمیمی داشتن مدرک تحصیلی مرتبط در حد مطالب کلاس نقاشی</p>	<p>خیلی، چیزی که ما اینجا توی کلاس‌ها یاد می‌گیریم خیلی فرق داره با چیزی که خوندم، چیزهای جدیدی هست که فقط با تجربه کسب میشه. اینکه با ملیت‌های مختلف هستیم، تفاوت هاشون رو حس می‌کنیم، تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی شون رو و حتی آموزشی، مثلاً تدریس‌های مختلف می‌تونیم داشته باشیم با توجه به زبان اونا، یک شناخت کوچیک از زبان شون که داشته باشی، این خیلی بهمون کمک می‌کنه، چه در دستور یا تلفظ، می‌دونیم که</p>	<p>۱۰۰م</p>

اطلاعات عمومی و داشتن اطلاعاتی درباره کشور فارسی آموزان	<p>دانشجویانی که اهل این ملیت هستند این مشکل رو با تلفظ دارن و ما می دونیم که مثلاً با این بیش تر کارکنیم، یا روی این مسئله کم تر مشکل دارن، خب کلاس هایی که از ملیت های مختلف هستند، ممکنه طولانی تر شه، من خودم این کلاس ها رو داشتم که از ۶ یا ۷ ملیت باهم بودن. اولش یکم سخته که باهم match شن، بعد باهم صمیمی شدن و آموزش شون هم خوب انجام شد. خب تجربه جای خودش رو داره اما اینکه رشته مرتبط باشه خیلی مهمه، اینکه گرایشی که خوندین دقیقاً آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان باشه، متفاوته با کسی که مثلاً کسی که ادبیات عرب یا ادبیات فارسی یا حتی آموزش زبان انگلیسی خونده. خب ما در دانشگاه کتاب هایی می خونیم یا حتی صحبت میشه که چطور برخورد کنیم، چطور تدریس کنیم، اما خب اون ها نه دیگه، اون ها به ایرانی ها درس میدن، خب هم رشته هم تجربه مهمه. تا یک حدی لازمه، چون ممکنه در مباحث کتاب مبحثی پیش بیاد. در حد مطالب کلاس اطلاعاتی خوبه. نقاشی بلد باشه. لازم نیست خیلی زیاد اطلاعات بلد باشی. یک سری چیزای خیلی ساده و عمومی لازمه. نه خیلی. می تونه فقط براشون جالب باشه و خوشحال شن که شما درباره کشورشون بدونید، ندونین هم خودشون توضیح میدن که بدونی.</p>
---	--

سوال اول: ابعاد دانش حرفه ای بر طبق نظر شالمن (۱۹۸۶) در موفقیت مدرس آموزش زبان

فارسی به غیرفارسی زبانان کدامند؟

جدول (۲): دسته بندی کدهای شناسایی شده در قالب مقولات مربوط به دانش حرفه ای

صاحب نظران	کدهای مرتبط	مقولات
<p>م.۱، م.۲، م.۳، م.۴، م.۵، م.۶، م.۷، م.۸، م.۹ و م.۱۰</p>	<p>دانش کافی نسبت به موضوع درس دانش ساختواژه دانش دستور و ساخت زبان فارسی دانش واژه‌شناسی و متون دانش زبان و ادبیات فارسی داشتن اطلاعاتی پیرامون شعر، ادبیات و موسیقی ایرانی داشتن اطلاعاتی پیرامون تاریخ و ادبیات ایران و جهان داشتن اطلاعاتی پیرامون آداب و رسوم ایران (ایران‌شناسی) آگاهی از مسائل روز و اخبار دنیا توانایی انتقال مفاهیم به فارسی آموزان</p>	<p>دانش موضوعی</p>
<p>م.۱، م.۲، م.۳، م.۵، م.۶، م.۷، م.۸، م.۹ و م.۱۰</p>	<p>آگاهی از مهارت‌ها، روش‌ها و راهبردهای مختلف تدریس آگاهی از نظریه‌های یادگیری زبان دوم توانایی استفاده از وسایل فناوری مثل رایانه و اینترنت هنر بازی‌گری و نقاشی دانش روانشناسی یادگیری دانش روانشناسی ارتباطی و شخصیت‌شناسی توانایی فعال کردن فارسی آموزان در کلاس درس نظارت بر پیشرفت فارسی آموزان داشتن طرح درس منسجم توانایی مدیریت کلاس توانایی ایجاد ارتباط مؤثر با فارسی آموزان متکی نبودن به کتاب خلاقیت در تدریس</p>	<p>دانش آموزش یا تدریس</p>
<p>م.۱، م.۹</p>	<p>آگاهی از نیازهای فارسی آموزان آگاهی از اهداف مختلف فارسی آموزان عرب و غیر عرب‌زبان</p>	<p>دانش اهداف</p>

آموزشی		
دانش نسبت به فراگیران	داشتن اطلاعاتی درباره کشور، فرهنگ، مذهب و آداب و رسوم فارسی آموزان داشتن اطلاعات کافی پیرامون شرایط اجتماعی فارسی آموزان داشتن اطلاعات کافی درباره سبک‌های یادگیری فارسی آموزان عرب و غیر عرب‌زبان آگاهی از ویژگی‌های روان‌شناختی و زیستی، سطح، سن، جنسیت و ملیت فارسی آموزان آگاهی از مشکلات فارسی آموزان آگاهی از انگیزه یادگیری فارسی آموزان کسب اطلاعات عمومی پیرامون مسائل موردعلاقه فارسی آموزان شناسایی فارسی آموزان درون‌گرا و برون‌گرا	۱.م، ۲.م، ۳.م، ۵.م، ۶.م، ۷.م، ۸.م، ۹.م و ۱۰.م
دانش برنامه درسی	دانش کافی نسبت به منابع و محتوای آموزشی داشتن برنامه زمان‌بندی شده برای ارائه موضوعات آموزشی	۱.م، ۷.م
دانش بافت موقعیت	آگاهی از شرایط محیط یادگیری خلق موقعیت‌های یادگیری در داخل و خارج از کلاس درس	۳.م، ۴.م

سوال دوم: در چه مواردی تجربه تدریس در موفقیت مدرس آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان اهمیت دارد؟

جدول (۲): دسته‌بندی کدهای شناسایی شده در قالب مقولات مربوط به تجربه تدریس

مقولات	کدهای مرتبط	صاحب‌نظران
تجربه تدریس	اهمیت تجربه در مدیریت کلاس اهمیت تجربه در مدیریت فضای فیزیکی کلاس اهمیت تجربه دریافتن راه‌های تشویق و ایجاد انگیزه در فارسی	۱.م، ۲.م، ۳.م، ۴.م، ۵.م، ۶.م، ۷.م، ۸.م، ۹.م و

۱۰.م	آموزان
	<p>اهمیت تجربه در توانایی شناسایی فارسی آموزان درون‌گرا و برون‌گرا</p> <p>اهمیت تجربه در شناخت تفاوت‌های فردی و سبک‌های متفاوت یادگیری فارسی آموزان</p> <p>اهمیت تجربه در شناخت نقاط ضعف و قوت منابع آموزشی</p> <p>اهمیت تجربه در آشنایی با موضوعات و محتوای آموزشی</p> <p>اهمیت تجربه در توانایی برنامه‌ریزی و آمادگی بهتر کلاس درس</p> <p>اهمیت تجربه در توانایی تدریس اصولی و حرفه‌ای‌تر</p> <p>اهمیت تجربه در آگاهی از نوع برخورد با فارسی آموزان مختلف عرب و غیر عرب‌زبان</p> <p>اهمیت تجربه در آشنایی با تفاوت‌های فردی و جامعه‌شناختی فارسی آموزان (مانند: سن، جنس، ملیت، پیشینه زبانی)</p> <p>اهمیت تجربه در ایجاد ارتباط مؤثر با فارسی آموزان</p> <p>اهمیت تجربه در آگاهی از نیازهای فارسی آموزان</p> <p>اهمیت تجربه در شناسایی راهبردهای یادگیری زبان دوم</p> <p>اهمیت تجربه در درک مشکلات یادگیری فارسی آموزان</p> <p>اهمیت تجربه در آگاهی از راه‌های انتقال مفاهیم مناسب با فارسی آموزان</p> <p>اهمیت تجربه در کسب ویژگی‌های شخصیتی از جمله صبر و انعطاف‌پذیری</p>

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت نقش مدرس در فرایند آموزش یا تدریس، پژوهشگران و صاحب‌نظران به بررسی ویژگی‌های آموزش موفق و باکیفیت پرداخته‌اند. روشن است که مدرس آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان نیز باید از غنی‌ترین تجارب فرهنگی، علم، تعهد، خلاقیت، نوآوری و دانش حرفه‌ای دربرگیرنده دانش موضوعی، تدریس و آموزش، برنامه درسی، دانش فراگیران، اهداف آموزشی و بافت موقعیت برخوردار باشد. کسب دانش نسبت به موضوع و محتوا، علاقه به تدریس و آموزش، دارا بودن دانش عمومی گسترده در کنار سایر

ویژگی‌های دیگر مانند ویژگی‌های ارتباطی از جمله الزامات آموزش موفق زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان است.

نتایج به دست آمده از تحلیل و بررسی داده‌ها در ارتباط با سؤالات مطرح شده در این تحقیق با آراء صاحب‌نظرانی از جمله (آدامز، ۱۹۹۳)، الباز (۱۹۸۳)، شالمن (۱۹۸۶) و اوهی (۲۰۰۷)، مبنی بر داشتن دانش حرفه‌ای شامل دانش موضوعی، دانش آموزش یا تدریس، دانش اهداف آموزشی، دانش کافی نسبت به فراگیران، بافت موقعیت و برنامه ریزی درسی مطابق است. با این حال، تاکید بر داشتن دانش موضوعی، علاقه به تدریس و آموزش، دانش آموزش و تدریس و شناخت فراگیران شده است. آگاهی و شناخت از برنامه‌درسی، اهداف آموزشی و بافت موقعیت در اولویت‌های بعدی قرار گرفته‌اند. لذا، به عنوان نمونه، تعیین اهداف کوتاه‌مدت و بلندمدت در دوره آموزشی، شناخت روال‌های آموزشی و دوره‌هایی که فارسی‌آموزان می‌گذرانند و به ویژه، نیاز سنجی فارسی‌آموزان کم‌تر مورد توجه قرار گرفته‌اند.

در این پژوهش همانند پژوهش‌های روفلدر، نیچه، بریتمری، کبلر، هرمن و راجر (۲۰۱۶)، وان (۲۰۱۰)، والکر (۲۰۰۸)، وهابی (۱۳۸۵)، به نقل از اسلامیان و همکاران، (۱۳۹۳)، به برقراری ارتباط دوستانه با فارسی‌آموزان اشاره شده است. شناخت فراگیران و برخورداری از مهارت‌های ارتباطی، در کنار سایر ویژگی‌های شخصیتی مدرس مانند صبر، مهربانی و انعطاف‌پذیری از الزامات تدریس موفق آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان هستند که به عنوان نمونه با پژوهش‌های (هانتلی، ۲۰۰۸؛ دارلینگ و همکاران، ۲۰۰۷؛ عبدالهی و همکاران، ۱۳۹۳؛ شاه‌محمدی، ۱۳۹۳؛ حائری‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱ و ملایی‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۷) همسو است.

بعلاوه، مدرسان موفق آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان، همواره به‌ضرورت داشتن تجربه توجه داشته‌اند. اگرچه به این نکته اشاره شده است که نداشتن تجربه یک نقص نیست و یا داشتن تجربه به‌طورقطع یک مزیت محسوب نمی‌شود، اما اغلب مصاحبه‌شوندگان معتقدند که داشتن تجربه، به‌طورکلی، به مدیریت بهتر کلاس درس، کاهش استرس، شناخت هرچه بیشتر زبان آموزان و برنامه‌ریزی و آمادگی کلاس درس کمک می‌کند.

دانش حرفه‌ای و تجربه تدریس: از الزامات آموزش موفق مدرسان آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان

برخی از مصاحبه‌شوندگان به این باورند که تدریس امری ذاتی است و یک مدرس باید هنر تدریس داشته باشد. همان‌طور که گفته شد، ذاتی بودن تدریس مورد مناقشه است (هماچک، ۱۹۹۹). با این حال، اغلب صاحب‌نظران براین باور هستند که ویژگی‌های مدرس موفق قابل شناسایی، فراگیری و تقویت هستند.

همچنین، مدرس موفق آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان پیوسته به دنبال آگاهی از تحولات جدید در موضوع درسی و روش‌های تدریس است و اطلاعات خود را به‌روزرسانی می‌کند؛ توجه به سطح، سن، جنسیت و ملیت و سایر ویژگی‌های فردی و جامعه‌شناختی فارسی‌آموزان حائز اهمیت است. مدرس موفق نیازها و اهداف فارسی‌آموزان را شناسایی می‌کند و مطالب درسی را متناسب با نیازهای متفاوت فارسی‌آموزان عرب و غیرعرب‌زبان ارائه می‌دهد. داشتن دانش توأمان آموزش زبان و زبان و ادبیات فارسی نیز می‌تواند به موفقیت هرچه بیش‌تر مدرس کمک کند.

مدرس موفق آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان از اطلاعات کاربردی از جمله اطلاعات کافی پیرامون شعر، ادبیات و موسیقی ایران و جهان، تاریخ و ادبیات ایران و جهان، آداب و رسوم ایران، مذاهب و تفاوت‌ها و شباهت‌های مذهبی بین فارسی‌آموزان عرب و غیرعرب‌زبان، توانایی استفاده از فناوری مثل کامپیوتر و اینترنت، اطلاعات عمومی پیرامون مسائل موردعلاقه فارسی‌آموزان، کشور، فرهنگ، مذهب و آداب و رسوم آن‌ها، مسائل روز و اخبار روز ایران و جهان، هنر بازیگری، نقاشی و مجموعه‌ای از اطلاعات عمومی برخوردار است؛ که مقتضی با سطح، سن، جنسیت، ملیت و سایر ویژگی‌های فردی و جامعه‌شناختی فارسی‌آموزان عرب و غیرعرب‌زبان از آن‌ها بهره می‌برد. لذا، احترام گذاشتن، هماهنگ شدن با الگوهای فرهنگی و تشخیص تفاوت‌های زبانی (پازکی زاده و تیشه‌یار، ۱۳۸۹)، از جمله مهم‌ترین مواردی هستند که می‌توانند در تدریس و ارتباط موفق با افرادی با پیشینه فرهنگی متفاوت مفید باشند.

لذا پیشنهاد می‌شود تا اساتید به تقویت دانش حرفه‌ای خود توجه ویژه‌ای داشته باشند. همچنین، در طول برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر ضرورت تقویت این ویژگی‌ها تاکید شود.

کتابنامه

۱. اسلامیان، حسن؛ اسلامیان، زهرا؛ سیفی، غلامعلی؛ زینلی مبارکه، اکرم (۱۳۹۳). تدریس اثربخش در آموزش عالی، مشهد: ارسطو.
۲. بازرگان، عباس (۱۳۹۲). مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته، رویکردهای متداول در علوم رفتاری، تهران: نشر دیدار.
۳. پازکی زاده و تیشه‌یار (۱۳۸۹)، «چالش‌های ارتباطی در روابط میان فرهنگی». فصلنامه تدبیر، شماره ۲۱۹، ۱۳-۲۱.
۴. حائری زاده، خیریه بیگم؛ محمدحسین، لیلی (۱۳۹۰). ویژگی‌های معلم مؤثر، تهران: نشر قطره.
۵. حسین مومنی مهموئی، اسماعیل کاظمپور؛ محمد تفرشی (۱۳۹۰). برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر شایستگی؛ راهبردی مطلوب برای توسعه شایستگی‌های اساسی، فصلنامه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۴ (۳): ۱۴۳-۱۴۹.
۶. دانش پژوه، زهرا و ولی الله فرزاد، (۱۳۸۵). ارزشیابی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان دوره ابتدایی، فصلنامه‌ی نوآوری‌های آموزشی، ۵ (۱۸): ۱۷۰-۱۳۵.
۷. رئوف، علی (۱۳۷۹). کندوکاو در یک دهه انتشار مقالات فصلنامه تعلیم و تربیت در قلمرو تربیت معلم، مجله تعلیم و تربیت، (۱۰۳): ۱۷۱-۱۹۵.
۸. زین‌آبادی، حسن‌رضا؛ عبدالحسینی، بیتا، (۱۳۹۵). مدرسه موفق، مدیر موفق: مطالعه تطبیقی یافته‌های پروژه بین‌المللی مدیر مدرسه موفق (ISSPP). فصلنامه‌ی نوآوری‌های آموزشی، ۱۶ (۶۱): ۴۲-۲۱.
۹. شاه محمدی، نیره (۱۳۹۳). صلاحیت‌ها و شایستگی‌های معلمان عصر حاضر؛ اصولی که معلمان باید بدانند و قادر به انجام دادن آن باشند، ماهنامه رشد آموزش ابتدایی، ۱۸ (۱): ۸-۱۴.
۱۰. شاهسونی، فرج الهی، مهران و ظریف صنایعی (۱۳۹۳). ویژگی‌های استاد موفق از دید دانشجویان دانشگاه‌های ارائه‌دهنده آموزش مجازی در شهر شیراز. مجله بین‌رشته‌ای یادگیری مجازی در علوم پزشکی، ۵ (۲): ۵۲-۶۰.
۱۱. صیامیان، حسن؛ بالاغفاری، آزیتا؛ علیگلبندی، کبری؛ رضانژاد، سیده فرشته؛ شریفی نیک، مریم؛ شهرابی، افسانه و قاضی زاده، زینب (۱۳۹۱). ویژگی‌های یک استاد خوب از دیدگاه دانشجویان، مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۲۲ (۹۶)، ۱۰۶-۱۱۳.

دانش حرفه‌ای و تجربه تدریس: از الزامات آموزش موفق مدرسان آموزش فارسی به غیرفارسی‌زبانان

۱۲. عبدالمهی، بیژن، دادجوی توکلی، عطیه؛ یوسلیانی غلامعلی (۱۳۹۲). شناسایی و اعتبارسنجی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان اثربخش. *مجله نوآوری‌های آموزشی*، ۱۳ (۴۹): ۲۵-۴۸.
۱۳. کریپندورف، کلوس (۱۳۸۳). *تحلیل محتوا، مبانی روش‌شناختی*. ترجمه هوشنگ نایی. تهران: نشر نی.
۱۴. ملایی‌نژاد، اعظم؛ ذکاوتی، علی (۱۳۸۷). بررسی تطبیقی نظام برنامه درسی تربیت‌معلم در کشورهای انگلستان، ژاپن، فرانسه، مالزی و ایران، *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، ۷ (۲۲): ۳۶-۶۲.
۱۵. نادری، عزت‌اله؛ حاجی زاد، محمد؛ شریعتمداری، علی؛ سیف نراقی، مریم (۱۳۸۹). بررسی و مقایسه مهارت‌های حرفه‌ای معلمان دروس علوم پایه و علوم انسانی دوره راهنمایی شهرستان بهشهر به منظور ارائه روش‌های ارتقای کیفی این مهارت‌ها، *فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی*، ۲ (۲): ۷۶-۹۶.

16. Darling-Hammond, L., & Baratz-Snowden, J. C. (2005). *A good teacher in every classroom: Preparing the highly qualified teachers our children deserve*. Jossey-Bass Inc Pub.

17. Duta, N., Tomoaica, E., & Panisoara, G. (2015). Desirable Characteristics Defining to Describe an Effective Teacher. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 1223-1229.

18. Elbaz, F. (1983). *Teacher Thinking. A Study of Practical Knowledge*. Croom Helm Curriculum Policy and Research Series. Nichols Publishing Company, 155 West 72nd Street, New York, NY 10023.

19. Freeman, D. (2016). *Educating second language teachers*. Oxford University Press.

20. Harden, R. M., Crosby, J., Davis, M. H., Howie, P. W., & Struthers, A. D. (2000). Task-based learning: the answer to integration and problem-based learning in the clinical years. *Medical Education-Oxford*, 34(5), 391-397.

21. Harnachek, D. (1999). Effective teachers: What they do, how they do it, and the importance of self-knowledge. *The role of self in teacher development*, 189-224.

22. Huntly, H. (2008). Teachers' work: Beginning teachers' conceptions of competence. *The Australian Educational Researcher*, 35(1), 125-145.

23. Yu, J. H., Luo, Y., Sun, Y., & Strobel, J. (2012). A conceptual K-6 teacher competency model for teaching engineering. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 56, 243-252.

24. Kayani, M. M., Morris, D., Azhar, M., & Kayani, A. (2011). Analysis Of Professional Competency Enhancement Program Of Nahe On The

Performance Of College Teachers. *International Journal of Business and Social Science*, 2(18).

25.Liakopoulou, M. (2011). The Professional Competence of Teachers: Which qualities, attitudes, skills and knowledge contribute to a teacher's effectiveness. *International Journal of Humanities and Social Science*, 1(21), 66-78.

26.Miller, P. (2012). Ten Characteristics of a Good Teacher. In *English Teaching Forum* (Vol. 50, No. 1, pp. 36-38). US Department of State. Bureau of Educational and Cultural Affairs, Office of English Language Programs, SA-5, 2200 C Street NW 4th Floor, Washington, DC 20037.

27.Ohi, S. (2007). Teachers Professional Knowledge and the Teaching of Reading in the Early Years. *Australian Journal of Teacher Education*, 32(2), n2.

28.Raufelder, D., Nitsche, L., Breitmeyer, S., Keßler, S., Herrmann, E., & Regner, N. (2016). Students' perception of "good" and "bad" teachers—Results of a qualitative thematic analysis with German adolescents. *International Journal of Educational Research*, 75, 31-44.

29.Young, S., & Shaw, D. G. (1999). Profiles of effective college and university teachers. *The Journal of Higher Education*, 70(6), 670-686.

30.Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational researcher*, 15(2), 4-14.

31.Walker, R. J. (2008). Twelve characteristics of an effective teacher: A longitudinal, qualitative, quasi-research study on in-service and pre-service teachers' opinions. *Educ Horizon* 2008, 87 (1): 61-68.

وضعیت آموزش زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌های کشور پاکستان (مورد مطالعه: دانشگاه‌های پنجاب، بانوان و جی سی در شهر لاهور)

صفا کاظمیان مقدم^۱

چکیده

زبان و ادبیات فارسی در کشور پاکستان با دارا بودن پشتوانه‌ای تاریخی و فرهنگی، هیچ‌گاه از عرصه اجتماعی و ذهن تاریخی مردم این کشور محو نخواهد شد. این مهم با تدریس آن در دانشگاه‌های معتبر شهر لاهور (از ابتدای تأسیس این دانشگاه‌ها) که پایتخت فرهنگی و علمی کشور پاکستان محسوب می‌شود، به خوبی مشهود است. با این وجود اهتمام به فراگیرکردن جریان نوین و علمی آموزش زبان و ادبیات فارسی در این کشور متناسب با جریانات نوین آموزش زبان فارسی در مراکز و دانشگاه‌های تأثیرگذار داخل ایران، می‌تواند به استحکام و ماندگاری جریان آموزشی در این کشور مبتنی بر روش‌های نوین آموزش زبان دوم منجر شود. این مقاله در پی روشن ساختن شرایط تدریس و آموزش زبان و ادبیات فارسی در سه دانشگاه معتبر شهر لاهور؛ یعنی پنجاب، جی سی و بانوان است تا از رهگذر آن فرصت‌ها و چالش‌های آموزش زبان فارسی در این سه مرکز معتبر علمی را به عنوان یکی از بزرگ‌ترین جوامع آماری آموزش زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور روشن سازد.

کلیدواژه‌ها: آموزش نوین زبان و ادبیات فارسی، کشور پاکستان، دانشگاه پنجاب، جی سی، بانوان.

^۱مدرس مرکز آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان دانشگاه فردوسی مشهد، مدرس اعزامی به شهر لاهور در کشور پاکستان. safakazemian@gmail.com